

Salgótarjáni Pécs-kő kaptárköve természeti emlék – összefoglaló adatok

A tervezési terület azonosító adatai

Megye: Nógrád megye

Település: Salgótarján

Salgótarján 0207/3 b helyrajzi számú ingatlanból 134,026 m², azaz 0,013 ha a

708858,625	306902,844
708850,625	306899,375
708823,375	306901,531
708824,563	306903,531
708824,813	306905,938
708858,000	306903,063

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0207/3 c helyrajzi számú ingatlanból 261,716 m², azaz 0,026 ha a

708850,625	306899,375
708813,125	306883,156
708823,375	306901,531

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0207/3 d helyrajzi számú ingatlanból 3134,031 m², azaz 0,313 ha a

708824,813	306905,938
708824,563	306903,531
708823,375	306901,531
708813,125	306883,188
708767,938	306903,844
708761,625	306904,531
708755,563	306912,406
708759,438	306923,188
708771,875	306934,375
708789,313	306946,719
708804,000	306955,094
708821,813	306960,219
708813,313	306943,844
708816,500	306932,406
708827,625	306921,750
708825,625	306914,969

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0207/3 f helyrajzi számú ingatlanból 11131,705 m², azaz 1,113 ha a

708858,625	306902,844
708858,000	306903,063
708824,813	306905,938
708825,625	306914,969
708827,625	306921,750
708816,500	306932,406
708813,313	306943,844

708821,813	306960,219
708804,000	306955,094
708789,313	306946,719
708771,875	306934,375
708759,438	306923,188
708755,563	306912,406
708761,625	306904,531
708719,375	306909,156
708703,438	306972,969
708842,688	307018,156
708870,938	306908,156

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A terület védettségi kategóriája: **helyi jelentőségű védett természeti terület, természeti emlék**

Védett terület neve: **Pécskői bazaltkúp, Salgótarjáni Pécs-kő kaptárköve természeti emlék**

Törzskönyvi száma: **11/18/TT/75, 11/20/TT/75**

Védetté nyilvánító jogszabály: **127/1975. (XI.25.) Nógrád megyei Tanács VB határozat, 1/4/1986. (I.16.) Nógrád megyei Tanács VB határozat, 3/2008. (I. 29.) önkorm. rendelet, Salgótarján Megyei Jogú Város Közgyűlésének 31/2012.(IX.27.) önkormányzati rendelete**

Természetvédelmi kezelésért felelős szerv: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

A működési területe szerint érintett nemzetipark-igazgatóság: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség**

Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkő fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkő környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatási feltételek fejlesztése.

Ingtalan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyongkezelő
Salgótarján	0207/3 b ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾ *	0,3435	kivett saját használatú út	Magyar Állam	Ipolyvidéki Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság
	0207/3 c ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾ *	1,0079	erdő		
	0207/3 d ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾ *	0,3299	kivett kopárság		
	0207/3 f ⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾ *	45,0344	erdő		

(1) - VezetékJog – Kelet-Nógrád-COM Távközlési és Telekommunikációs Rt.; ÉMÁSZ Hálózati Kft.

(2) - Földmérési jelek elhelyezését biztosító használati jog – Nógrád Megyei Földhivatal

(3) - védett terület, védett régészeti lelőhely

* - a terület által csak részben érintett ingatlanok

Élettelen természeti értékek

A Pécs-kő északi sziklafalán 4 darab határozott fülke látható, amelyből egy a bukkaaljai fülkével megegyező, kettő azonban fekvő formátumú. A vulkáni kőzetfalán további fülkeszerű nyomok láthatók, amelyek inkább természetes üregnek tűnnek.

Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ősmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum) Északi-középhegység (Matricum)* flóraidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik, de déli fekvéséből adódóan átmeneti területnek minősül az Alföld felé (**Eupannonicum**).

Természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű társulások, növény- és állatfajok: északi gyöngyvesszős cserjés (*Waldsteinio-Spiraeetum mediae*), törmeléklető-erdő (*Mercuriali-Tilietum*); sziklai ternye (*Alyssum saxatile*), sziklai repcsény (*Erysimum crepidifolium*), szirti gyöngyvessző (*Spiraea media*), piros és fekete madárpirs (*Cotoneaster integerrimus* et *Cotoneaster niger*), sárga kövirózsa (*Jovibarba hirta*), hamvas küllő (*Picus canus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*).

Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklát a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek, Hegyeskőnek, Kecsekőnek, Ablakoskőnek, Királyszékének, Kősárcánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkő elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben Kubinyi Ferenc, 1885-ben és 1891-ben Bartalos Gyula, 1939-ben Klein Gáspár, a 60-as években Saád Andor, a 70-es évektől pedig Mihály Péter.

A Királyszéke sziklát kettészelű Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. Bartalos Gyula leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalaiba vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknél még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalalon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egri történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkékben hajdan méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e sziklát, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laknék a méh." – írta 1891-ben az Archaeologiai Értesítő lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltatott bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

A Pécs-kő jelenlegi csúcsára egy sziklába faragott lépcsősor vezet fel, amelynek eredete ismeretlen. Nagy valószínűséggel régebbi, mint a kőbányászat: bizonytalan adatok szerint egy középkori vár, erődített őrhely állhatott a hegy tetején.

A tervezési terület sziklás, kopáros terület, aminek környezetében erdőgazdálkodási terület található.

Gazdálkodási jellemzők

A kaptárköveket magába foglaló területen jelenleg erdőgazdálkodás folyik.